

**UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE STUDII EUROPENE
CATEDRA DE STUDII EUROPENE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI
ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
–INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ–**

- REZUMAT -

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC
Prof. Dr. Ion CUCEU

DOCTORAND
Renata Maria RUSU

**CLUJ-NAPOCA
2012**

CUPRINS

Mulțumiri

Precizări privind fotografiile prezentate în teză

CAPITOLUL 1 – INTRODUCERE

- 1.1 Considerații preliminare
- 1.2 Sinteza capitolelor
- 1.3 Observații

CAPITOLUL 2 – PREZENTARE GENERALĂ A MITOLOGIEI JAPONEZE ȘI A CERCETĂRILOR ÎN ACEST DOMENIU

- 2.0 Introducere
- 2.1 Definiție și delimitare a „mitologiei japoneze”
- 2.2 *Kojiki* și *Nihon Shoki* – istoric și conținut
 - 2.2.0 Introducere
 - 2.2.1 *Kojiki*
 - 2.2.2 *Nihon Shoki*
 - 2.2.3 *Kojiki* și *Nihon Shoki* – asemănări și deosebiri
- 2.3 Mitologia japoneză și alte mitologii
- 2.4 Stadiul actual al cercetărilor de mitologie japoneză

- 2.4.1 Cercetări asupra mitologiei japoneze în Japonia
- 2.4.2 Cercetări asupra mitologiei japoneze pe plan internațional
- 2.4.3 Cercetări asupra mitologiei japoneze în România

2.5 Rezumat

CAPITOLUL 3 – TREI NOȚIUNI ESENȚIALE PENTRU ANALIZA AXEI LUMII ÎN MITURILE ȘI ÎN FESTIVALURILE JAPONEZE – *AXIS MUNDI. KAMI. MATSURI*

3.0 Introducere

3.1 *Axis mundi*

- 3.1.1 *Axis mundi* – imagini și reprezentări
- 3.1.2 *Axis mundi* și simbolurile vegetale
- 3.1.3 Muntele cosmic
- 3.1.4.0 Funcțiile *axei centrale a lumii*
 - 3.1.4.1 *Axis mundi* și șamanismul
 - 3.1.4.2 *Spațiul sacru și spațiul profan*
 - 3.1.4.3 *Spațiul sacru și spațiul profan* în cultura japoneză – câteva observații
 - 3.1.4.4 *Timpul sacru și timpul profan*
 - 3.1.4.5 *Timpul sacru și timpul profan* în cultura japoneză – câteva observații

3.1.5 Rezumat

3.2 *Kami*

- 3.2.1 Definiție. Contextul în care s-a format conceptul de „*kami*”

3.2.2 Problema traducerii din limba japoneză și încercare de înțelegere a conceptului de „*kami*” prin prisma conceptului de „*makter*” din mitologia nordică

3.2.3 Rezumat

3.3 *Matsuri*

3.3.1 Calendarul tradițional japonez. *Matsuri* și *nenjū gyōji*

3.3.2 Structura unui *matsuri*

3.3.3 *Ke, hare, kegare*

3.3.4 *Matsuri* și *nenjū gyōji* în imagini

3.3.5 Rezumat

CAPITOLUL 4 – SHINTŌ

4.0 Introducere

4.1 *Shintō* – definiție și scurt istoric

4.1.1 Este *shintō* religie?

4.1.2 Japonia în perioada preistorică. Câteva prime indicii ale practicilor *shintō*

4.1.3 *Shintō* în *Kojiki* și *Nihon Shoki*

4.1.4 *Shintō* în cronicile chineze

4.1.5 *Shintō* și sistemul *Ritsuryō*

4.1.6 Evoluția credințelor *shintō* după epoca *Heian*

4.1.7 Controversa legată de faptul că *shintō* este sau nu o religie – câteva repere

4.1.8 Rezumat

4.2 *Shintō* – „religia” japonezilor?

4.2.1 Relația japonezilor cu religia. Comportamentul japonezului la templul budist și la altarul *shintō*

4.2.2 „Născut adept al *shintō*, mort budist”

- 4.2.3 „*Kurushii toki no kamidanomi*” – când și de ce participă japonezul la evenimente cu caracter religios
- 4.2.4 Despre altarele *shintō* și solidaritate în cadrul comunităților
- 4.2.5 Rezumat

CAPITOLUL 5 – NAȘTEREA INSULELOR JAPONIEI. *AXIS MUNDI* ÎN *KOJIKI* ȘI ÎN *NIHON SHOKI*

- 5.0 Introducere
- 5.1 Mitul cosmogonic nipon
- 5.2 Mlădița de trestie
- 5.3 *Izanagi* și *Izanami*. Podul plutitor al cerurilor, sulița și stâlpul
- 5.4 *Kojiki* – Țara din Mijlocul Câmpiei Trestiiilor și oamenii care locuiesc acolo
- 5.5 *Nihon Shoki* – Urcarea lui *Amaterasu Ōmikami* pe *Scara Cerurilor*
- 5.6 *Amaterasu Ōmikami* în peșteră. *Arborele Sakaki*
- 5.7 Mitul lui *Ninigi no mikoto*. Descinderea lui din cer pe vârful unui munte și palatul său cu un *stâlp central*
- 5.8 Concluzii

CAPITOLUL 6 – *AXIS MUNDI* CA *ARBORE* ȘI *COLOANĂ* ÎN FESTIVALURI JAPONEZE

- 6.0 Introducere
- 6.1 *Ki Matsuri*. Cultul arborelui în cultura niponă
 - 6.1.1 *Ki Matsuri*
 - 6.1.2 Cultul arborelui în cultura niponă
- 6.2 *Yomisashi Matsuri*. *Arborele Sakaki* în cultura niponă
 - 6.2.1 *Arborele Sakaki* în cultura niponă
 - 6.2.2 *Yomisashi Matsuri*

6.3 *Hashira* – de la mit la Japonia contemporană

6.3.1 *Hashira Matsuri*

6.3.2 *Onbashira Matsuri*

6.4 *Shōreisai*. Urcarea lui *Amaterasu Ōmikami* la Ceruri. *Mitate*

6.5 Concluzii

CAPITOLUL 7 – CONCLUZII FINALE

7.1 Rezumat și observații finale

7.2 Cercetări viitoare

ANEXĂ

AXIS MUNDI ÎN MITOLOGIA NORDICĂ

Introducere

Scurtă prezentare a surselor mitologice

Frasinul *Yggdrasil* – imagine și reprezentare

Yggdrasil și nornele – sau *axis mundi* și timpul

Yggdrasil și manifestările de tip șamanic

Rezumat

Mitologia nordică și mitologia japoneză – *Yggdrasil* vs.
reprezentările *axeii lumii* în miturile nipone

REFERINȚE

CUVINTE CHEIE:

mitologie japoneză, *Kojiki*, *Nihon Shoki*, *axis mundi*, *kami*, *matsuri*, *shintō*, budism, religie, mlădița de trestie, *Izanagi*, *Izanami*, podul plutitor la cerurilor, sulita, stâlpul, țara din mijlocul câmpiei trestiiilor, *Amaterasu*, scara cerurilor, arborele *Sakaki*, *Ninigi no mikoto*, arbore, coloană, *hashira*, *mitate*, mitologie nordică, *Yggdrasil*

REZUMAT

Axis mundi – sau, cum numește **Mircea Eliade** imaginile reprezentative ale acestui concept, „*simbolistica Centrului*” – este unul dintre conceptele cele mai importante din mitologie. În această teză, am ales să ne concentrăm asupra felului în care acest concept este reprezentat în cultura japoneză – pornind de la mituri și ajungând la festivaluri care continuă să readucă conceptul la viață chiar și în prezent. Tema în sine este extrem de vastă, și nu îndrăznim să presupunem că am epuizat analiza acesteia, dar pasiunea noastră pentru această cultură ne-a permis să adunăm și să evidențiem câteva elemente specifice conceptului care au fost prea puțin analizate până în prezent. Mai presus de orice, dorim să precizăm de la bun început că nu ne-am propus în această lucrare să „explicăm” mituri, deoarece am învățat – de la **Mircea Eliade** și alți cercetători – în cei câțiva ani de studiu al miturilor că acestea nu s-au născut pentru a fi explicate ci pentru a fi trăite, sau mai bine zis, pentru ca oamenii să își trăiască viața prin sau conform acestora. Am încercat așadar mereu să privim lucrurile din perspectiva celor care au trăit crezând în miturile și conceptele respective, și am urmărit evoluția acestor concepte de-a lungul secolelor. Cercetările privind *axa centrală a lumii* și reprezentările sale în mitologia japoneză sunt mult mai puțin numeroase decât cercetări cum ar fi cele despre imaginea *arborelui Yggdrasil* în mitologia nordică de exemplu, mai ales dacă ne gândim la materiale în alte limbi decât limba japoneză, la care accesul cititorilor este oarecum limitat.

Mitologia a jucat mereu un rol foarte important în viețile japonezilor, și continuă să facă acest lucru și azi. Miturile și legendele din cronicile *Kiki* constituie baza pe care s-au dezvoltat artele, teatrul și literatura japoneză, și japonezii încă învață și povestesc despre *kami* și despre eroii din aceste cronici. Faptul că festivalurile care se țin în

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REZUMAT

Japonia de azi conține scene preluate din miturile din cronicile *Kiki* sugerează faptul că miturile erau cunoscute de popor. Vechimea unor festivaluri sugerează că aceste mituri erau cunoscute chiar în epoca în care cronicile au fost scrise, chiar dacă felul în care au fost scrise nu le făcea accesibile oamenilor de rând. În această teză am ales să ne concentrăm asupra acelor mituri din cronicile *Kiki* care conțin elemente a căror simbolistică amintește de conceptul de *axis mundi* și asupra acelor festivaluri japoneze care reiau sub o formă sau alta reprezentările conceptului analizat.

Până în prezent, cercetătorii s-au mulțumit în general să identifice unul sau două elemente din mitologia japoneză și să spună că este un simbol al conceptului de *axis mundi*. În această teză identificăm însă un număr de cel puțin opt elemente care pot fi asimilate *simbolisticii centrului*, și arătăm că aceste elemente apar în miturile cele mai importante ale sistemului mitologic analizat. Sperăm așadar ca demersul nostru să aducă puțin mai multă lumină asupra subiectului. În ceea ce privește secțiunea dedicată Japoniei contemporane, am ales să ne referim exclusiv la acele festivaluri a căror temă o constituie *arbori* sau *coloane* ca reprezentări ale conceptului de *axis mundi* sau ale *simbolisticii centrului*. Vastitatea temei și numărul imens de festivaluri care au loc în Japonia nu ne îngăduie să cuprindem în întregime reprezentările conceptului analizat, dar selecția făcută în această teză este exemplificatoare pentru demersul nostru și ne deschide calea spre cercetări viitoare. Ni s-a atras deseori atenția – mai ales de către profesori și cercetători japonezi oarecum uimiți că un străin își propune să studieze „mitologia japoneză” – că obiectul studiului nostru este imens și cu numeroase ramificații. Acest lucru s-a adevărat și în această teză, în care, pentru a analiza conceptul de *axis mundi* în miturile și în festivalurile japoneze, a trebuit să țesem parcă o pânză de păianjen care să cuprindă o delimitare a ceea ce este „mitologia japoneză”, definirea unor termeni precum *kami* și *matsuri*, specifici culturii nipone și fără de care nu am fi putut face analiza noastră, fără să mai menționăm definirea conceptului de *axis mundi* însuși, un concept deosebit de complex și fertil în toate culturile lumii.

Am structurat teza în șapte capitole, fiecare capitol începând cu o secțiune introductivă și încheindu-se cu un rezumat (**Capitolele 2 – 4**) respectiv o secțiune de concluzii (**Capitolele 5 și 6**). De asemenea, teza cuprinde peste 230 de fotografii de la festivaluri japoneze, exemplificând multe din aspectele discutate în teză.

Capitolul 1 este unul introductiv – cuprinzând câteva repere despre calea pe care am urmat-o până am ajuns la redactarea tezei de față, precum și o scurtă sinteză a capitolelor – în timp ce **Capitolul 7** este unul al concluziilor finale și al reflectării asupra unor posibile dezvoltări ulterioare a temelor atinse în teză.

În **Capitolul 2** facem o prezentare generală a mitologiei japoneze, precum și o sinteză a cercetărilor în acest domeniu, atât pe plan internațional cât și în cultura română. În primul rând, am definit și delimitat în acest capitol termenul de „mitologie japoneză” ca noțiune care se referă exclusiv la miturile din *Kojiki* și *Nihon Shoki*. Am prezentat apoi condițiile istorice în care cronicile *Kiki* au fost scrise, și am prezentat pe scurt structura, conținutul și scopul cu care fiecare cronică a fost scrisă, amintind totodată deosebirile și asemănările dintre ele. Am prezentat apoi unele aspecte pe care mitologia japoneză le are în comun cu alte sisteme mitologice, prezentând în ultima parte a capitolului câteva etape prin care studiile de mitologie japoneză au trecut atât în Japonia cât și în afara țării. Am văzut în acest context cât de puțin s-a scris despre mitologia japoneză în România până în prezent.

Mitologia japoneză mai este numită mitologia *shintō*, cei doi termeni având ca numitor comun două cronici: *Kojiki* și *Nihon Shoki*, cele mai vechi documente scrise în limba japoneză care s-au păstrat până în prezent. **Capitolul 2** este așadar foarte strâns legat de **Capitolul 4** al tezei, în care discutăm despre *shintō* – această „cale a zeilor”. Motivul pentru care am ales să prezentăm lucrurile în acest fel este pentru a putea cuprinde, pe de-o parte, elementele specifice mitologiei – așa cum apar în sursele scrise – care ne-au fost de folos în analiza din **Capitolul 5** al tezei, și pe de altă parte, elementele specifice credințelor și manifestărilor *shintō* în festivaluri, asupra cărora ne-am oprit în **Capitolul 6** al tezei.

În **Capitolul 3** prezentăm trei noțiuni esențiale pentru studiul nostru – *axis mundi*, *kami* și *matsuri*. Aceste noțiuni sunt foarte importante pentru înțelegerea felului în care conceptul de *axă a lumii* și *simbolistica centrului* sunt reprezentate în miturile nipone și în festivaluri. Astfel, ne-am oprit în primul rând asupra conceptului de *axis mundi* însuși și asupra caracteristicilor simbolurilor reprezentative ale *centrului*, și am continuat cu prezentarea a două noțiuni specifice culturii japoneze: *kami* (deseori tradus, în mod eronat, ca „zeitate” sau „zeu”) și *matsuri* (termen care corespunde într-o oarecare măsură celui de „festival” sau „celebrare”).

Conceptul de *axis mundi* – *axa centrală a universului* – este unul dintre elementele mitologice cele mai răspândite în întreaga lume. Am prezentat în această teză diversele reprezentări ale acestui concept și câteva din noțiunile deseori asociate cu el (cum ar fi „*spațiu sacru*” și „*timp sacru*”), și am încercat să înțelegem cum un concept atât de puternic poate să se manifeste în atât de multe culturi diferite, și mai ales să înțelegem ce semnificație poartă el pentru cei care au trăit crezând în existența sa. Referințele bibliografice pentru studiul și analiza acestui concept sunt mai mult decât numeroase, și putem spune fără să exagerăm că toți marii cercetători ai mitologiei sau ai religiei au abordat acest subiect într-o oarecare măsură. Pentru lucrarea de față ne-am oprit însă cu precădere asupra operei lui **Mircea Eliade** – care a publicat enorm despre subiectul care ne preocupă – și am menționat de asemenea studii ale unor cercetători precum **Jacques Brosse**, **Marija Gimbutas**, **Emile Durkheim**, și **Joseph Campbell**.

Celelate două concepte pe care le-am prezentat în acest capitol sunt concepte specifice culturii japoneze. Considerăm că înțelegerea miturilor nipone prezentate în **Capitolul 5** precum și a manifestărilor din timpul festivalurilor pe care le prezentăm în **Capitolul 6** al acestei teze nu este posibilă fără a înțelege aceste două noțiuni: *kami* și *matsuri*. Materialul bibliografic este, din nou, imens, aceste două concepte fiind esențiale pentru *shintō* și pentru cultura japoneză în general, astfel încât majoritatea cercetătorilor au abordat analiza acestora într-o oarecare măsură. Pentru primul concept, am încercat să facem un rezumat al felului în care înțelegerea a ceea ce sunt *kami* a suferit modificări în încercarea de a vedea ce înseamnă de fapt *kami* pentru japonezi. De asemenea, ne-am oprit asupra unei probleme îndelung discutate de cercetători, și anume problema traducerii acestui termen din limba japoneză, încercând să oferim o nouă perspectivă asupra felului cum poate fi înțeles acest concept. Când vine vorba de *kami*, mulți cercetători amintesc deseori cuvintele legendare ale lui **Motoori Norinaga**, care ar fi spus cândva: „Nu știu ce sunt *kami*.” Iată cât de complicată este această noțiune, chiar și pentru marii cercetători japonezi, însă importanța ei este imensă pentru studiul miturilor, al festivalurilor și al culturii japoneze în general. În analiza miturilor din **Capitolul 5** și în prezentarea festivalurilor din **Capitolul 6** al acestei teze, vorbim deseori despre *kami*, așadar nu putem să nu încercăm măcar să înțelegem ce sunt *kami*, iar pentru aceasta am încercat nu numai să rezumăm câteva din opiniile cercetătorilor din domeniu, ci și să oferim o nouă perspectivă asupra noțiunii, o perspectivă poate

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REZUMAT

puțin neașteptată dar care ușurează mult înțelegerea conceptului în special pentru cei mai puțin familiarizați cu cultura și cu limba japoneză.

Pentru a explica conceptul cât mai bine, am început prin a oferi câteva din cele mai acceptate definiții oferite de cercetători până în prezent și am văzut pe scurt cum a evoluat conceptul în timp, concentrându-ne mai ales pe semnificația pe care *kami* au avut-o în cronicile *Kiki* și în epoca în care cronicile au fost scrise, și pe rolul jucat de *kami* în festivaluri. Am discutat de asemenea problema traducerii acestui termen din limba japoneză pentru a putea fi înțeles de cei mai puțin familiarizați cu cultura niponă dar nu numai, și am încercat să privim conceptul din perspectiva unui concept surprinzător de asemănător – acela de „*makter*” (forțe, puteri, energii) în mitologia nordică. Bineînțeles, prezentarea noastră este foarte sumară, dar ceea ce am dorit să evidențiem este caracterul acestor *kami* și faptul că acest concept nu este echivalent cu cel de „zeu”. Conceptul de *kami* este mult mai vast și poate, eventual, să îl includă pe cel de „zeu”. Un echivalent mai potrivit pe care am reușit însă să îl identificăm este cel de „*makter*” din mitologia nordică. Pentru oamenii care trăiau pe insulele Japoniei și în peninsula scandinavă acum mai bine de 2000 de ani, viața era un mister. Pentru ei, lumea celor vii cuprindea oamenii, plantele, animalele, dar și pietrele, arborii, munții, râurile și mările. Oamenii credeau că ceva „trăiește” în interiorul acestor obiecte. Toate acestea aveau în ele o anumită forță, o putere pe care oamenii au învățat treptat să o venereze.

În ceea ce privește noțiunea de *matsuri*, am prezentat pe scurt în ce constau aceste manifestări la care deseori se face referire ca „festivaluri” și am văzut că această traducere nu este foarte corectă. Am prezentat de asemenea pe scurt structura unui *matsuri* și trei concepte definitorii ale timpului și spațiului, precum și a percepției lor – *ke*, *hare*, *kegare* – a căror importanță este majoră pentru înțelegerea conceptului de *matsuri*. În ultima parte a capitolului am încercat să surprindem în câteva imagini reprezentative locul pe care *matsuri* îl ocupă în viața japonezilor. Mici sau mari, faimoase sau abia cunoscute în afara comunității, *matsuri* au fost și vor rămâne pentru japonezi modalități de a-și bucura sufletul într-un mod în care nu pot să o facă în viața de zi cu zi. Prin intermediul acestor celebrări, japonezii pot să redevină pentru câteva ore copii sau să scape de problemele lor zilnice, să se bucure de o pauză în rutina lor zilnică. Totodată, o zi în care are loc un *matsuri* este o zi care amintește japonezilor de

importanța anotimpurilor, a evenimentelor istorice, a tradițiilor. În timpul participării la un *matsuri*, japonezii își întăresc legătura cu comunitatea din care fac parte. Prin celebrarea tradițiilor, ei mențin prospețimea acestora și reînnoiesc constant experiențele moștenite de la strămoși. Ideea de loc de care aparține un membru al comunității este celebrată prin aceste activități specifice, iar din perspectiva comunității, organizarea unui *matsuri* este o metodă de a promova valorile acesteia, interesele și aspirațiile sale. Fiind nu doar o manifestare a identității locului și a oamenilor, *matsuri* sunt manifestări ale identității comunității. Bazându-se pe istorie, religie, politică, tradiții și alte aspecte ale culturii locului, *matsuri* oferă individului ceva cunoscut și familiar, dar și ceva nou, o experiență inedită.

Așa cum am menționat în **Capitolul 2** al tezei, mitologia japoneză este de fapt mitologia *shintō*, punctul de intersecție al celor două noțiuni fiind cronicile *Kiki*. Deseori considerată a fi „religia” principală a japonezilor, această „cale a zeilor” prezentată în **Capitolul 4** este un sistem de credințe care s-a dezvoltat în strânsă legătură cu miturile cuprinse în cronici. Iar dacă pentru japonezi istoria și mitologia au fost pe același plan pentru multe sute de ani, nu putem să nu observăm că, deși într-un final au separat cei doi termeni sub influența culturii occidentale, japonezii au reușit să aducă mitologia în istorie, în prezent, Japonia fiind una dintre puținele popoare moderne cu o mitologie vie, păstrată și trăită chiar și în prezent pe baza credințelor și practicilor din cronicile *Kiki*.

Vechii locuitori ai insulelor Japoniei au privit lumea din jurul lor ca pe o lume plină de semnificație – ca orice popor din lume, de altfel. Pentru ei, lumea era impregnată de puteri sacre, certificate în mituri. Tradițiile diverselor zone au început treptat să se consolideze în jurul cultului imperial, care devenea tot mai puternic, până s-a ajuns la consolidarea „căii zeilor” – *shintō*. Un impact deosebit l-au avut în acest context și influențele din afara Japoniei. Puși în fața unei viziuni a lumii și a unor interpretări ale existenței diferite de ceea ce le era cunoscut, și fiind nevoiți să dea un nume tradițiilor religioase, culturale și politice care nu erau încă foarte bine cristalizate, japonezii au împrumutat două caractere chinezești: 神(*shin*) = *kami* și 道(*tō*) = cale. Cuvântul „*shintō*” (神道) a fost folosit prima dată în secțiunea despre perioada dinaintea domniei împăratului **Yōmei** (d. 585-587) din *Nihon Shoki*, dar este doar un cuvânt

împrumutat de la chinezi și folosit pentru a face distincția între venerarea *kami* și venerarea lui Buddha. Adoptarea acestui termen pare să fi amplificat, spun cercetătorii, tensiunile dintre înțelegerea sensului vieții și a lumii în viziunea japonezilor pe de-o parte, și pretențiile confucianismului și budismului că ar fi legi și principii universale.

Pe parcurs, datorită contactelor pe care Japonia le-a avut inițial cu Coreea și China, iar mai apoi cu restul lumii, impactul cultural și religios s-a făcut tot mai simțit pe măsură ce japonezii au adoptat și adaptat concepte, simboluri și ritualuri din confucianism, daoism, budism, creștinism, școala *yin-yang*, etc. Putem așadar să facem o observație foarte importantă pentru înțelegerea felului în care japonezii privesc „religia”: pentru ei, niciuna din religiile sau sistemele semi-religioase care au ajuns în Japonia nu s-au exclus reciproc. Astfel, în sens larg, ceea ce numim azi mitologie japoneză sau mitologie *shintō* este de fapt un sistem care a integrat de-a lungul secolelor credințe provenite din alte sisteme religioase, mai ales din budism și confucianism. Dacă, de exemplu, budismul poate fi relativ ușor definit ca religie, situația se complică puțin când vine vorba despre *shintō*, despre care cercetătorii spun în general că nu este, de fapt, o religie.

În încercarea de a oferi o imagine cât mai clară a ceea ce este *shintō*, precum și în încercarea de a surprinde acele aspecte care sunt relevante studiului miturilor și festivalurilor japoneze, am structurat acest capitol în două părți: în prima parte punctăm momentele importante din evoluția credințelor *shintō* și influența lor asupra vieții japonezilor de-a lungul secolelor, insistând asupra perioadei timpurii și survolând doar în linii foarte mari cei aproape 1500 de ani care s-au scurs de la scrierea cronicilor *Kiki* până în epoca contemporană, iar în a doua parte, ne oprim asupra întrebării dacă *shintō* este sau nu „religie”. Punctăm de asemenea vechea discuție legată de problema corectudinii atunci când se spune că *shintō* este „religia” japonezilor și vedem în acest context ce înseamnă *shintō*, budismul, și alte religii pentru japonezi.

O caracteristică esențială a religiei în Japonia este faptul că totul se focalizează pe acțiune, obiceiuri și etichetă. Religia în Japonia trebuie așadar analizată nu din punctul de vedere al credinței sau doctrinei religioase – care nu numai că trec cu vederea aspectul social al activităților inspirate de religie, ci ne duc și la concluzii greșite – ci din punctul de vedere al felului în care japonezul se implică în activități religioase. Doar așa putem releva șirul lung, continuu, adânc inserat în societatea niponă,

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REZUMAT

de motive religioase care însoțesc celelalte aspecte ale vieții sociale în Țara Soarelui Răsare. Doar pentru că aceste motive sunt atât de puternic impregnate în cultură nu înseamnă că ele sunt mai puțin implicite religioase, ci dimpotrivă, înseamnă că dimensiuni profund religioase încă operează în cultura niponă, ajutând la modelarea felului în care japonezii se poartă și văd lumea.

Japonezii de rând, ca și cercetătorii de altfel, ezită să spună că *shintō* este religie. Ceea ce este însă foarte clar este că *shintō* este foarte adânc integrat în viața de zi cu zi a japonezilor. Milioane de japonezi aplică credințele *shintō* în viața lor, și participă la ritualuri legate de naștere, căsătorie, trecerea examenelor de la școală, momente de criză din viața unui om, Anul Nou, etc. *Shintō* este de asemenea foarte strâns legat de arte și de politică, dar și de budism și confucianism, prezentând cercetătorilor o serie de probleme și provocări. Dar cel mai important element care trebuie reținut este impactul imens pe care *shintō*, cu toate implicațiile sale, îl are asupra vieții japonezilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre.

În **Capitolul 5** am încercat să subliniem caracterul central și importanța legăturii dintre „cer(uri) și pământ” în mitologia japoneză, legătură realizată prin intermediul *axis mundi* și a reprezentărilor sale. *Centrul* este locul de unde pornește creația, locul unde *kami* își desfășoară primele activități esențiale procesului de creație, locul care mai apoi devine punctul de sprijin al întregului univers. Acest punct face legătura între sus și jos, între lumea oamenilor și cea locuită de *kami*. *Axa centrală a universului* este cea care dă viață, o susține și o menține. Deși elementele care reprezintă *axa centrală* în miturile nipone au fost rareori analizate în detaliu, cercetătorii mulțumindu-se în cel mai bun caz să observe că există câteva simboluri ale conceptului de *axis mundi* în mitologia japoneză, dar fără a face o analiză a acestora și fără a urmări evoluția acestor simboluri în cadrul mitului, observăm că acestea sunt prezente încă din primele pagini ale cronicilor care cuprind miturile respective și că ele străbat ca un fir roșu firul poveștii, de la început și până în momentul în care *Ninigi no mikoto* coboară pe pământ. Astfel, am reușit să descoperim cel puțin opt elemente care pot fi asimilate *simbolisticii centrului*.

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REZUMAT

- O primă reprezentare a *axei centrale a lumii* este *mlădița de trestie* din mitul care povestește despre crearea cerurilor și a pământului. Această *mlădiță* este *centrul* din care începe creația, ea leagă lumea de sus cu cea de jos, lumea oamenilor cu cea locuită de *kami* – două lumi între care se formează astfel o legătură puternică.
- O serie de elemente apar apoi unul după altul, și în relație unul cu altul: *podul plutitor al cerurilor*, *sulița*, *stâlpul* sau *coloana*. *Izanagi* și *Izanami*, cei doi *kami* responsabili de crearea insulelor Japoniei, stau pe acest *pod* cu *sulița* în mână, o folosesc pentru a crea o primă insulă și coborând, găsesc acel *stâlp* în jurul căruia continuă apoi procesul de creație. Toate aceste elemente joacă un rol esențial în procesul de creație, și sunt toate reprezentări ale conceptului de *axis mundi*.
- Oamenii - *utsushiki aohitokusa*, și lumea în care locuiesc ei – *Țara din Mijlocul Câmpiei Trestiiilor*, sunt de asemenea elemente puternic impregnate de simbolistica *centrului*. Numele lor stau ca mărturie a acestui fapt, și chiar dacă nu știm cum și din ce au fost creați primii japonezi, putem să speculăm că primul japonez și prima japoneză au fost creați din *trestia* care a răsărit din haosul inițial la fel cum, de exemplu, *Ask* și *Embla*, primul bărbat și prima femeie din mitologia nordică au fost creați din trunchiuri de copac, posibil din trunchiuri de frasin, adică același tip de copac ca *Yggdrasil*.
- Un renumit episod al mitologiei japoneze relatează felul în care *Amaterasu-ō-mikami* s-a ascuns într-o peșteră, lăsând lumea pradă întunericului și frigului. Acest mit aduce în prim plan *arborele sacru* al japonezilor, *arborele Sakaki*, datorită căruia (și datorită celorlalte obiecte sacre atârinate în el) viața poate continua atât pentru oameni cât și pentru *kami*.

- Există un mit redat doar în *Nihon Shoki*, în care *Amaterasu-ō-mikami* este trimisă la ceruri pe „scara Cerurilor” (în terminologia lui **W.G. Aston**) sau „un stâlp celest” (termenul lui **Yoshida Atsuhiko**) – o altă reprezentare a *axis mundi*.
- Ultimul mit discutat în acest capitol este cel despre *Ninigi no mikoto*, nepotul lui *Amaterasu-ō-mikami*, care coboară pe pământ pe vârful unui munte. Însoțit de un alai important, cuprinzând *kami* care sunt azi venerați la Ise în mici altare în care sunt puse ramuri de *Sakaki* ca simbol al statutului special al acestora, *Ninigi no mikoto* construiește un palat cu un *stâlp central de susținere* care se spune că ajungea în partea de sus până la cer, și cobora în adâncul pământului, asigurând astfel legătura – ca un adevărat simbol al conceptului de *axis mundi* – între cer, pământ și infern. Totodată, tradiția spune că *Podul Plutitor al Cerurilor*, pe care coboară *Ninigi no Mikoto* și alaiul său, dispare după acest moment, astfel încât legătura dintre cer și pământ, dintre lumea locuită de *kami* și cea locuită de oameni se rupe, provocând ruptura dintre *spațiul sacru* și cel *profan*. Tot în acest mit un rol foarte important este jucat de *Taka-mi-musu-bi-no-kami*, care mai era numit și *Taka – gi* sau „înaltul arbore”, datorită faptului că se crede că acesta a fost inițial un *kami* al câmpurilor de orez, care cobora prin intermediul *ramurilor* plasate în apropierea câmpurilor în timpul ritualurilor de fertilitate.

Așadar, am văzut că *axis mundi* este prezent în miturile nipone, și că joacă un rol la fel de important ca în alte culturi, chiar dacă nu este prezent sub forma unui *arbore* gigantic, cum este *Yggdrasil* în miturile nordice. În **Capitolul 6** vedem că moștenirea acestor mituri s-a păstrat vie în Japonia modernă, într-o serie de obiceiuri, reiterate în cadrul unui număr foarte mare de festivaluri, în care putem identifica cu ușurință prezența conceptului de *axis mundi* sub diverse forme. Prezentăm în acest capitol rolul important jucat de *arbori* și de *coloane* sub diverse forme în cultura niponă, ca simboluri ale conceptului de *axis mundi*.

Pornind de la importanța pe care o are *arboarele* în general, importanță atestată în mituri și păstrată prin rituri și ritualuri până în prezent – un exemplu fiind *Ki matsuri* prezentat în teză, am continuat cu prezentarea unui anume *arbore* perceput de japonezi ca fiind sacru: *arboarele Sakaki*. Acest *arbore* joacă un rol foarte important în mitul

cosmogonic nipon, și continuă să își păstreze importanța în ritualurile *shintō* de azi, precum și în unele festivaluri ca cel prezentat în această teză. De la mit la Japonia contemporană, *arborele Sakaki* ocupă așadar un loc unic în inima japonezilor.

Capitolul continuă apoi cu prezentarea a trei festivaluri ale căror ritualuri se centrează în jurul a diverse tipuri de reprezentare a conceptului de *hashira*. Din nou, avem un concept care a apărut în mit sub diverse forme și care continuă să joace un rol important în cultura niponă, în special în arhitectură, dar și în festivaluri, unde apare fie sub forma unor *coloane* uriașe făcute din ramuri, fie ca *trunchiuri* uriașe de arbori plasate în altare *shintō*, fie sub forma unor *stâlpi-coloane* sau *torțe* care se folosesc în diverse ritualuri, majoritatea amintind de mit și având roluri care pot fi analizate în legătură cu conceptul de *axis mundi*.

Pentru omul modern, poate fi greu de înțeles ce semnificație a avut cu adevărat *stâlpul* sau *coloana* acum 2000 de ani. Poate mai important decât obiectul în sine era acțiunea de a ridica *stâlpul* respectiv, și de a face acest lucru ca parte a unui ritual bine stabilit, și respectat de-a lungul secolelor. Chiar dacă nu putem înțelege cu ușurință semnificația acestor simboluri, putem totuși să înțelegem cât de important a fost pentru oamenii acelor vremuri să înalțe aceste *coloane*. Exemplele din toate culturile lumii sunt numeroase, toate arătând că pentru omul primitiv aceste *coloane* erau simboluri ale divinității. Așa cum am văzut în această teză, japonezii au început să construiască altare abia după ce budismul a pătruns în Japonia. Până atunci, pietre și bolovani uriași, munți, arbori și alte obiecte și elemente ale naturii au fost lăcașele sfinte în care sălășluiau *kami*. Iar *coloanele* care au început apoi să fie ridicate nu au fost altceva decât simboluri ale legăturii pe care oamenii o vedeau între lumea lor și lumea locuită de *kami*. *Hashira* – aceste *coloane* uriașe care iau diverse forme, sunt locurile unde japonezul mergea cu mii de ani în urmă și merge și azi pentru a primi pe *kami* sau pentru a asista la coborârea sau urcarea unor *kami* în lumea lor. Împrumutând terminologia lui **Post Wheeler**, putem spune că „adevărați Yggdrasili” au existat mereu în Japonia într-o formă sau alta.

Pe viitor, ne propunem să continuăm să urmărim felul în care acest concept este reprezentat în festivaluri din Japonia, atât ca arbore cât și ca munte, steag, sau altă formă derivată din acestea. Ne propunem să dezvoltăm într-un volum de sine stătător **Capitolul 6** al acestei teze, printr-o analiză mai aprofundată a celor cinci *matsuri* prezentate, dar și prin prezentarea altor câtorva *matsuri*. Alte aspecte din teză care

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REZUMAT

considerăm că pot fi dezvoltate în viitor includ analiza manifestărilor de tip șamanic în mitologia japoneză, analiza muntelui ca simbol al *axis mundi* în cultura japoneză, timpul și scurgerea sa în mitologia nordică și în cultura niponă, etc. Ne propunem de asemenea să ne extindem aria cercetărilor asupra comparației și paralelei dintre folclorul japonez și cel românesc. De exemplu, pornind chiar de la teza de față, considerăm că multe puncte comune dar și diferențe interesante pot fi evidențiate legat de festivaluri și felul în care oamenii participă la ele în Japonia și în România. Prin intermediul citatelor traduse din cronicile *Kiki*, un proiect pe termen lung pe care ni-l propunem este traducerea în limba română a secțiunii corespunzătoare *Epocii zeilor* din cele două cronici, ca un prim pas al unei posibile traduceri a cronicilor în limba română.

Cu toate că teza se dorește în primul rând o prezentare a simbolurilor *axei lumii* în mitologia japoneză, facem pe parcurs deseori referire la mitologia nordică, fie că prezentăm câteva elemente comune ale celor două sisteme mitologice în **Capitolul 2**, fie că relevăm asemănarea în viziunea asupra forțelor și energiilor cu care vikingii și vechii japonezi își împărțeau existența în secțiunea despre *Kami* din **Capitolul 3**, fie pentru scurte observații și trimiteri la importanța *arborelui Yggdrasil* în cadrul tezei. *Yggdrasil* este cel mai mare *arbore al lumii* cunoscut în mitologiile lumii, precum și cel mai cunoscut exemplu de acest fel. Nu puteam așadar să nu introducem o **Anexă** în care să facem o scurtă analiză a *arborelui Yggdrasil* ca simbol al *axei lumii*, începând cu prezentarea surselor mitologice în care acest *arbore* este menționat și continuând cu analiza aspectelor care îl definesc ca *arbore al lumii*, insistând pe legătura dintre *Yggdrasil* și norne, precum și pe legătura sa cu șamanismul. La sfârșitul acestei anexe prezentăm de asemenea câteva observații cu privire la *simbolistica centrului* în mitologia nordică și în cea japoneză.

Nu este ușor să rezumăm importanța și trăsăturile *frasinului Yggdrasil*. Imaginea acestui *arbore*, funcțiile și implicațiile sale sunt – ca și *arborele* însuși – uriașe. Am încercat de aceea să ne concentrăm asupra acelor aspecte care erau relevante analizei noastre. Am văzut care este legătura *arborelui* cu nornele, care nu sunt nici zeițe ale sorții în sens clasic, nici nu sunt atât de legate de temporalitate cât mai degrabă sunt caracterizate de faptul că guvernează mersul natural al activităților umane, din momentul în care sunt pe cale să se desfășoare până în momentul în care au fost duse la bun sfârșit, în timp ce un sentiment de obligație impregnează întreg procesul. Nornele

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REZUMAT

influențează întregul univers în mitologia nordică, ele influențează lumea oamenilor și lumile zeilor. Prin faptul că udă și îngrijesc *arborele*, ele se îngrijesc ca viața să continue în toate aceste lumi. Alt aspect al *arborelui Yggdrasil* discutat aici – relația sa cu *Óðinn* și cu șamanismul – ne-a dezvăluit faptul că *Óðinn* era o zeitate solară, care a dat viață primilor oameni, și care a fost sacrificat în *arborele lumii*. În crengile lui *Yggdrasil*, care se întind peste ceruri și pământ, trăiesc tot felul de animale; la rădăcini, șarpele *Niðhoggr* amenință existența *arborelui* rozând mereu rădăcinile; la polul opus, vulturul își duce lupta cotidiană cu șarpele.

În această lucrare am analizat conceptul de *axis mundi* – *axa lumii*, în viziunea vechilor japonezi, făcând deseori referire la mitologia nordică. Am insistat cu precădere asupra legăturii dintre *axa lumii* și timp pe de-o parte, și asupra legăturii dintre *axa lumii* și șamanism pe de altă parte în ceea ce privește miturile nordice; am încercat totodată să evidențiem caracterul central și importanța diverselor reprezentări ale *axei lumii* în miturile nipone în cadrul legăturii dintre ceruri și pământ. În urma analizei noastre, putem concluziona că în ambele sisteme mitologice se acordă o foarte mare importanță centrului și reprezentărilor sale. Aceste reprezentări sunt diverse, dar funcțiile lor sunt similare. Printre aceste funcții, am identificat următoarele:

- *centrul* este locul unde începe procesul de creație, locul care devine mai apoi punctul de sprijin al întregului univers; acesta face legătura dintre jos și sus, dintre lumea oamenilor și lumea zeilor;
- simbolurile reprezentative ale centrului includ materia sau materialul din care au fost creați primii oameni;
- *axa lumii* este reprezentată ca cea care dă viață, o susține, o menține; această funcție este îndeplinită fie direct, fie indirect; pare însă că există mereu un moment crucial în mitologie care poate fi depășit doar dacă se face apel la centru, la puterile sale de regenerare.

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu REZUMAT

Importanța conceptului pe care am ales să îl analizăm în această lucrare este imensă. Așa cum am bănuțit că se va întâmpla în momentul în care am început să lucrăm la teza noastră, suntem departe de a epuiza analiza acestui element crucial al mitologiei. Dar încercând această analiză, putem spune că am reușit oarecum să clarificăm percepția pe care o avem asupra miturilor nordice și a celor japoneze, sau cel puțin să ne facem o idee despre ce fel de viață au avut cei care și-au trăit viața purtând aceste mituri cu ei. În mitologia nordică *Yggdrasil* ocupă o poziție centrală ca o punte de legătură între lumea oamenilor și cosmos, iar în gândirea japoneză fiecare aspect al naturii este protejat de *kami*. Respectul pentru natură și pentru lumea în care locuim este astfel reflectat în mod diferit în cultura niponă și în cea a vechilor vikingi. *Arborele* este însă un simbol la creșterii și al fertilității în ambele culturi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *** *Bunkacho* (ed.) (1987), *Shukyo nenkan*, Gyosei, Tōkyō
2. *** Encyclopaedia of Shinto, ediția on-line (<http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/>)
3. *** *Kara-gurafu onbashira. Onbashira matsuri no annaishō gaidobukku. Kamisha no onbashira matsuri*, Shinshu Shimin Shinbun Group, 2009
4. *** *Kara-gurafu onbashira. Onbashira matsuri no annaishō gaidobukku. Shimosha no onbashira matsuri*, Shinshu Shimin Shinbun Group, 2009
5. *** *Kodansha Encyclopedia of Japan*, Kodansha Ltd., Tōkyō & Kodansha International U.S.A. Ltd., New York, 1983 (9 volume, A-Z și un index)
6. *** *Onbashira – Suwa Taisha Onbashira no subete*, Shinshu Shimin Shinbun Group, 2009
7. *** *Shūkyō Shakaigaku no Kai* (ed.) (1985), *Ikoma no kamigami: gendai toshi no minzoku shukyo*, Sogensha, Osaka
8. *** *Sotoshu Shuseichosa Iinkai* (ed.) (1984), *Shukyoshudan no ashita e no kadai*, Sotoshushumuchō, Tōkyō
9. *** *Statistics on Religious Organizations in Japan, 1947-1972* (1) în *Japanese Journal of Religious Studies* 211 March 1975, pp. 45 – 64
10. *** *Statistics on Religious Organizations in Japan, 1947-1972* (2) în *Japanese Journal of Religious Studies* 212-3 June-September 1975, pp. 175 – 206
11. *** *Statistics on Religious Organizations in Japan, 1947-1972* (3) în *Japanese Journal of Religious Studies* 214 December 1975, pp. 289 - 316
12. *** *Studies in Shinto and Shrines. Papers Selected from the Works of The Late R. A. B. Ponsonby-Fane, LL. D.*, 1957, The Ponsonby Memorial Society, Kyoto
13. ANESAKI, Masaharu (1961): *Religious Life of the Japanese People*, The Society for International Cultural Relations, Tōkyō
14. ASHIDA, Tetsurō: *The Festival and Religion Boom: Irony of the “Age of the Heart” în Folk Beliefs in Modern Japan (Contemporary Papers On Japanese Religion 3)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1994 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

15. ASHKENAZI, Michael (1993): *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*, NetLibrary, Incorporated, Danbury
16. ASHKENAZI, Michael (2003): *Handbook of Japanese Mythology*, ABC CLIO, California
17. ASTON, W. G. (1968): *SHINTO (The Way of the Gods)*, LOGOS, Tōkyō
18. ASTON, W. G. (trad.) (1972): *Nihongi. Chronicles of Japan from the Earliest Times to A. D. 697*, Tuttle Publishing, Boston
19. BARTHES, Roland (1982): *Empire of Signs*, Translated by Richard Howard. HILL and WANG, New York
20. De BARY, Wm. Theodore, KEENE, Donald, TANABE, George, VARLEY, Paul (compilatori) (2001): *Sources of Japanese Tradition. Second edition. Volume one: from earliest times to 1600*, Columbia University Press, New York
21. BELLAH, Robert N. (2003): *Imagining Japan. The Japanese Traditions and Its Modern Interpretation*. University of California Press. Berkley, Los Angeles, London
22. BIEDERMANN, Hans (1994): *Dictionary of Symbolism. Cultural Icons & the Meanings Behind Them*, traducere de James Hulbert, Meridian, New York
23. BREEN, John and TEEUWEN, Mark (Ed.) (2000): *Shinto in History. Ways of the Kami*, Curzon Press
24. BROUSSE, Jacques (1993): *Mythologies des arbres*, Payot, Paris
25. CALDECOTT, Moyra (1993): *Myths of the Sacred Tree*, Destiny Books, Rochester
26. CAMPBELL, Joseph (1968): *The Mask of God: Creative Mythology*, Penguin Books, New York
27. CAMPBELL, Joseph (1970): *The Mask of God: Occidental Mythology*, The Viking Press, New York
28. CAMPBELL, Joseph (1990): *Transformations of Myth Through Time*, Mythology Limited, New York
29. CAMPBELL, Joseph (1993): *The Hero with A Thousand Faces*, Fontana Press, Londra
30. CAMPBELL, Joseph (2002): *Sake & Satori. Asian Journals – Japan*, New World Library, California
31. CAMPBELL, Joseph (2002): *The Inner Reaches of Outer Space. Metaphor as Myth and as Religion*, New World Library, California
32. CHAMBERLAIN, Basil Hall. (trad.) (1981): *The Kojiki, Records of Ancient Matters*, Tuttle Publishing, Boston
33. CHETWYND, Tom (1982): *A Dictionary of Symbols*, Paladin Grafton Books, Londra
34. CZAJA, Michael (1974): *Gods of Myth and Stone*, Weatherhill, New York
35. DANNO, Yoko (2008): *Songs and Stories of the Kojiki*, Ahadada Books, Tōkyō
36. DURKHEIM, Emile (1995): *The Elementary Forms of Religious Life*, traducere de Karen E. Fields, The Free Press, New York
37. ELIADE, Mircea (1972): *Shamanism. Archaic Techniques of Ecstasy*. Translated from the French by William R. Trask, Princeton University Press, Princeton
38. ELIADE, Mircea (1978): *Aspecte ale mitului. (Aspects of Myth)*, Univers, București
39. ELIADE, Mircea (1991): *Eseuri. Mitul eternei reintoarceri. Mituri, vise și mistere*, Editura Stiintifica, București

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

40. ELIADE, Mircea (1991): *Images and Symbols. Studies in Religious Symbolism*, Princeton University Press, Princeton
41. ELIADE, Mircea (1992): *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Universitas, Chișinău
42. Eliade, Mircea (1996): *Patterns in Comparative Religion*, traducere de Rosemary Sheed, University of Nebraska Press, Lincoln și Londra
43. FRAZER, James (1996): *The Golden Bough. A Study in Magic and Religion*, Abridged Edition, Penguin Books, Londra
44. GRAVES, Robert et al. (1974): *New Larousse Encyclopedia of Mythology*, Prometheus Press, . New York
45. GREEN, Jen (2010): *Chinese and Japanese Myths*, Gareth Stevens Publishing, New York
46. HADLAND DAVIS, F. (1913): *Myths & Legends of Japan*, George G. Harrap & Company, Londra
47. HAGIWARA, Hidesaburo (2001): *Shinju. Higashiajia no hashiradate*, Shōgakan, Tōkyō
48. HANE, Mikiso (1991): *Premodern Japan. A Historical Survey*, Westview Press, Colorado

49. HARADA, Toshiaki: *The Origin of Rites of Worship within the Local Community în Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life (Contemporary Papers On Japanese Religion 1)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1988 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
50. HASHIMOTO, Hiroyuki (1998): *Re-Creating and Re-Imagining Folk Performing Arts in Contemporary Japan*, traducere de David Ambaras în *Journal of Folklore Research* Vol. 35, No. 1, pp. 35-46
51. HAVENS, Norman: *Translator's Postscript: Matsuri in Japanese Religious Life în Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life (Contemporary Papers On Japanese Religion 1)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1988 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
52. HAVENS, Norman: *The Changing Face of Japanese Folk Beliefs în Folk Beliefs in Modern Japan (Contemporary Papers On Japanese Religion 3)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1994 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
53. HAVENS, Norman: *Immanent Legitimation: Reflections on the "Kami Concept" în Kami (Contemporary Papers On Japanese Religion 4)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1998 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
54. HAVENS, Norman (tr.) (1998): *Kami*, Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University
55. HENRIKSEN, Vera (1993): *Verdenstreet. Menesker or Makter i Odins Tid*, Aschehoug, Oslo
56. HERBERT, Jean (1977): *La cosmogonie japonaise*, Dervy-Livres, Paris

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

57. HIRAI, Naofusa (1983): *Traditional Cultures and Modernisation: Several Problems in the Case of Japan* în *Cultural Identities and Modernisation in Asian Countries: Proceedings of Kokugakuin University, Centennial Symposium, Institute For Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University*, ediția on-line
58. HONDRU, Angela (2001): *Festivaluri japoneze. În spiritul tradiției*, T. C. Sen, Sibiu-Constanța
59. INOUE, Nobutaka; YANAGAWA, Keiichi; HARADA, Toshiaki; SONADA, Minoru, NAKAMAKI, Hirochika; MOGI, Sakae (1988): *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, Kokugakuin University, Institute for Japanese Culture and Classics
60. INOUE, Nobutaka (1999): *Jinja to kamigami. Shirebashiruhodo*, Dainipponinsastu, Tōkyō
61. INOUE Nobutaka, *Perspectives Toward Understanding the Concept of Kami în Kami* (Contemporary Papers On Japanese Religion 4), *traducere de Norman Havens*, ediția on-line (volum publicat inițial în 1998 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
62. ISHII, Kenji: *Annual Events and the Transformation of Japanese Religious Life în Folk Beliefs in Modern Japan* (Contemporary Papers On Japanese Religion 3), *traducere de Norman Havens*, ediția on-line (volum publicat inițial în 1994 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
63. ISOMAE, Jun'ichi (2009): *Japanese mythology: hermeneutics on scripture*, traducere de Mukund Subramanian
64. ITÔ Mikiharu, *Evolution of the Concept of Kami în Kami* (Contemporary Papers On Japanese Religion 4), *traducere de Norman Havens*, ediția on-line (volum publicat inițial în 1998 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
65. IWATA Keiji (1970): *Kami no tanjō: genshi shūkyō*, Tankōsha, Tōkyō
66. JAMES, E.O. (1962): *The Ancient Gods. The History and Diffusion of Religion in the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean*, Readers Union Weidenfeld & Nicolson, Londra
67. JENNINGS, Hargrave (1929): *Nature Worship. An Account of Phallic Faiths and Practices Ancient and Modern*, Fredonia Books, Amsterdam
68. JONES, Lindsay (ed.) (2005): *Encyclopedia of Religion*, Second Edition, Macmillan Reference, Detroit
69. JUNG, Carl G.(ed.) (1964): *Man and His Symbols*, Laurel, New York
70. KANEKO, Satoru (1988): *Gendaijin no shūkyo ishiki* în OMURA Eisho and NISHIYAMA Shigeru (ed.), *Gendaijin no shūkyō*, Yuhikaku, Tōkyō
71. KATO, Genchi (1973): *A Historical Survey of the Religious Development of Shintō*, traducere de Shoyu Hanayama, Yushodo Co. Ltd., Tōkyō
72. KATŌ, Shūichi (1998): *Istoria literaturii japoneze (De la origini până în prezent)*, traducere din limba japoneză de Kazuko Diaconu și Paul Diaconu, Editura Nipponica, București
73. KAWAI, Hayao (2003): *Shinwa to nihonjin no kokoro*, Iwanamishoten, Tōkyō
74. KEIICHI, Yanagawa (ed.) (1988): *Seminaa shukyogaku kogi*, Hozo Sensho, Tōkyō

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

75. KERNBACH, Victor (1983): *Dicționar de mitologie generală*, Albatros, București
76. KINSLEY, David (1989): *The Goddesses' Mirror*, State University of New York Press, Albany
77. KIRK, G.S. (1970): *Myth - Its Meaning and Functions in Ancient and Other Cultures*, University of California Press, California
78. KITAGAWA, Joseph M. (1966): *Religion in Japanese History*, Columbia University Press, New York
79. KITAGAWA, Joseph M. (1987): *On Understanding Japanese Religion*, Princeton University Press, Princeton
80. KITAGAWA, Joseph M. (1988): *Some Remarks on Shinto in History of Religions* Vol. 27, No. 3, pp. 227-245
81. KŌNOSHI, Takamitsu (1999): *Kojiki to Nihonshoki. 'Tennōshinwa' no rekishi*, Kōdansha Gendaishinsho, Tōkyō
82. KŌNOSHI, Takamitsu (1999): *Kodai tennō shinwa ron*, Wakakusashobo, Tōkyō
83. KURAHAYASHI, Shōji (1975): *Matsuri no kōzō. Kyōen to kamigoto*, Nihon Hōsō Shuppanyōkai, Tōkyō
84. KURAHAYASHI, Shōji (1983): *Tenno no matsuri to tami no matsuri*, Daiichihouki Shuppan Kabushikigaisha, Tōkyō
85. LEEMING, David (2002): *A Dictionary of Asian Mythology*, Oxford University Press, New York
86. LEVIN, Judith (2007): *Japanese Mythology*, Rosen Central, New York
87. LINDEMANS, M. F. (ed.): *Japanese Mythology in Encyclopedia Mythica*,
URL: <http://www.pantheon.org/areas/mythology/asia/japanese/articles.html> (pagină de internet accesată în data de 5 iunie 2009)
88. LINDOW, John (2001): *Norse Mythology. A Guide to the Gods, Heros, Rituals, and Beliefs*, Oxford University Press, New York
89. LIPPINCOTT, Kristen (ed.) (1999): *The Story of Time*, Merrell Holberton Publishers, Londra
90. LITTLETON, C. Scott (1982): *The New Comparative Mythology*, University of California Press, Los Angeles
91. LITTLETON, C. Scott (2002): *Shinto*, Oxford University Press, Oxford
92. LURKER, Manfred (1994): *Shinboru toshite no jumoku*, traducere de Hayashi Shou, Heibunsha, Tōkyō
93. MACKENZIE, Donald A. (1994): *Myths of China and Japan*, Gramercy Books, New York
94. MANDELSTRAM BALZER, Marjorie (ed.) (1997): *Shamanistic Worlds. Rituals and Lore of Siberia and Central Asia*, North Castle Books, New York
95. MATSUMURA Kazuo, "Alone among Women": *A Comparative Mythic Analysis of the Development of Amaterasu Theology in Kami (Contemporary Papers On Japanese Religion 4)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1998 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
96. MCGRATH, Sheena (1997): *The Sun Goddess. Myth, Legend and History*, Blandford, Londra

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

97. METEVELIS, Peter (2001): *Myth in History: Mythological Essays*, iUniverse, Inc., New York
98. METEVELIS, Peter (2002): *Mythical Stone: Mythological Essays*, iUniverse, Inc., New York
99. METEVELIS, Peter (2009): *Japanese Mythology and the Primeval World: A Comparative Symbolic Approach*, iUniverse, Inc., New York
100. MILIDGE, Judith, ed. (1998): *Japanese Gods and Myths*, Chartwell Books, Edison
101. MILLER, Alan L. (1971): *Ritsuryo Japan: The State as a Liturgical Community in History of Religions Vol. 11, No. 1*, pp. 98-124
102. MINAMOTO Ryōen (1981): *Nihon ni okeru kami kannen no hikaku bunkaronteki kōsatsu* în *Tōhoku Daigaku Bungakubu Nihon Bunka Kenkyūsho, Kami kannen no hikaku bunkaronteki kenkyū*, Kōdansha, Tōkyō
103. MOGI, Sakae: *Religious Space in the Village as Seen through Festival and Legend: An Example from Mukagata, Tenryū Village, Shimoina-Gun, Nagano Prefecture in Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life (Contemporary Papers On Japanese Religion 1)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1988 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
104. MORIARTY, Elizabeth (1972): *The Communitarian Aspect of Shinto Matsuri in Asian Folklore Studies Vol. 31, No. 2*, pp. 91-140
105. MUNCH, P.A. (1990): *Norrøne Gude og Heltesagn*, Universitetsforlaget, Oslo
106. MURAKAMI, Kōkyō: *Wayside Shrines at Urban Train Stations: Religion at the Crossroads in Folk Beliefs in Modern Japan (Contemporary Papers On Japanese Religion 3)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1994 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
107. NADEAU, Randall L. (1996): *Dimensions of Sacred Space in Japanese Popular Culture* în *Intercultural Communication Studies VI: 2*, pp. 109 – 114
108. NAKAMURA, Hajime (1997): *Orient și Occident. O istorie comparată a ideilor*, Humanitas, București
109. NAKAZAWA, Nobuhiro (2002): *Nihon no bunka*, Natsumesha, Tōkyō
110. NAMIHIRA, Emiko (1985): *Kegare*, Tōkyōdō Shuppan, Tōkyō
111. NELSON, John K. (2003): *Myths, Shinto and Matsuri in the Shaping of Japanese Cultural Identity in Religion and the Creation of Race and Ethnicity. An Introduction*, New York University, New York, pp. 152-166
112. NICOLAE, Raluca (2010): *Diurn și nocturn în legendele japoneze*, Editura Printech, București
113. NORIAKI, Akaike (1976): *Festival and Neighborhood Association A Case Study of the Kamimachi Neighborhood in Chichibu* în *Japanese Journal of Religious Studies*, 312-3 iunie-septembrie, pp. 127 - 174
114. OGIHARA, Asao (1972): *Kojiki no sekai*, Akitashobō, Tōkyō
115. OHNUKI-TIERNEY, Emiko (1963): *Rice as Self. Japanese Identities through Time*, Princeton University Press, Princeton
116. OKAKURA, Kazuko (1964): *The Book of Tea*, Dover Publications, Inc., New York
117. ONO, Sokyō (1962): *Shinto. The Kami Way*, Tuttle Publishing, Boston

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

118. ŌNO, Susumu (ed.) (1968): *Motoori Norinaga zenshū*, Chikuma Shobō, Tōkyō, vol. 9
119. ŌSHIMA, Tatehiko; SONODA, Minoru; TAMAMURA, Fumio; YAMAMOTO, Takashi (ed.) (2001): *Nihon no shinbutsu no jiten*, Taishūkan Shoten, Tōkyō
120. OWEN, D.C. (1915): *The Infancy of Religion*, Oxford University Press, Oxford
121. PHILIPPI, Donald L. (1977): *Kojiki*, University of Tōkyō Press, Tōkyō
122. PHILIPPI, Donald L. (1990): *Norito. A Translation of the Ancient Japanese Ritual Prayers*, Princeton University Press, Princeton
123. PICKEN, Stuart D. B. (2002): *Shinto. Meditations for Revering the Earth*, Stone Bridge Press, Berkley
124. PICKEN, Stuart D. B. (2006): *The A to Z of Shinto*, The Scarecrow Press, Inc. Maryland, Toronto, Oxford
125. PIGGOT, Juliet (1969): *Japanese Mythology*, The Hamlyn Group Limited, Londra
126. PLUTSCHOW, Herbert E (1996): *Matsuri: The Festivals of Japan: With a Selection from P. G. O'Neill's Photographic Archive of Matsuri*, Routledge, New York
127. POLOMÉ, Edgar C. (ed.) (1969): *Old Norse Literature and Mythology. A Symposium*, University of Texas Press, Austin
128. PUHVEL, Jaan (1970): *Myth and Law among the Indo – Europeans. Studies of Indo – European Comparative Mythology*, University of California Press, Berkley
129. READER, Ian (1991): *Religion in Contemporary Japan*, University of Hawaii Press, Honolulu
130. ROBERTS, Jeremy (2010): *Japanese mythology A to Z*, Chelsea House, New York
131. ROCHER, Alain (1997): *Mythe et souveraineté au Japon*, Presses Universitaires de France, Paris
132. ROEMER, Michael K. (2007): *Ritual Participation and Social Support in a Major Japanese Festival* în *Journal for the Scientific Study of Religion Vol. 46*, pp. 185-200
133. RUBEL, Paula G. și ROSMAN, Abraham. (ed.) (2003): *Translating Cultures. Perspectives on Translation and Anthropology*, Berg, Oxford și New York
134. RUSU, Renata Maria (2004): *Ideogramer – Eller Sentrale Bilder i Norrøn og Japansk Kultur* în ΣΥΜΠΙΟΣΙΟΝ, Echinox, Cluj – Napoca, pp. 175 – 180
135. RUSU, Renata Maria (2006): *The Japanese and Time* în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, PHILOLOGIA, No. 1, pp. 171 – 184
136. RUSU, Renata Maria (2007): *Axis Mundi in Kojiki and Nihonshoki* în *INTER LITTERAS ET TERRAS. Conferința internațională de literatură comparată, lingvistică contrastivă, traductologie și studii interculturale (I)*, Editura Universitatii Stefan cel Mare Suceava, pp. 187-198
137. RUSU, Renata-Maria (2009): *The Creation of the Earth and of the Sky in Japanese Myths and Romanian Folk Myths – A Parallel* în MYTHES • SYMBOLES • LANGUES II Textes reunis par Chiwaki Shinoda, Librairie RAKURO, Nagoya, pp. 77 – 94
138. RUSU, Renata-Maria (2010): *Axis Mundi in a Few Modern Japanese Festivals* în MYTHES • SYMBOLES • LANGUES III, Editor: Chiwaki Shinoda, Librairie RAKURO, Nagoya, pp. 57 – 68

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –
Renata Maria Rusu
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

139. RUSU, Renata-Maria (2010): *Redefining the Concept of Deity in Japanese Mythology from the Perspective of Norse Gods and Goddesses* în STUDIA UNIVERSITATIS BABES-BOLYAI, PHILOLOGIA, 2/2010, pp. 93 – 97
140. RUSU, Renata-Maria (2010): *Representations of the World Axis in the Japanese and the Romanian Culture*, în CONCORDIA DISCORS VS. DISCORDIA CONCORS – *Researches into Comparative Literature, Contrastive Linguistics, Translation And Cross-Cultural Strategies 2*, Ștefan Cel Mare University Press, Suceava, 2010, pp. 207 – 218
141. RUSU, Renata-Maria (2010): *Religia și comportamentul religios în viața japonezilor* în TEXT SI DISCURS RELIGIOS Nr. 2, 2010, pp. 261-268
142. RUSU, Renata-Maria (2011): *CENTRUL LUMII ȘI ALTE MITURI DIN VECHEA SCANDINAVIE ȘI DIN JAPONIA*, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca
143. RUSU, Renata-Maria (2011): *A Few Thoughts on the Ongoing Debate over Religion in Japan* în MYTHES • SYMBOLES • IMAGES I. In Memoriam Professor Yamamoto Takashi, Editor: Chiwaki Shinoda, Librairie RAKURO, Nagoya, pp. 45 – 57
144. RUSU, Renata-Maria (2011): *In Memoriam Professor Yamamoto Takashi (1939 – 2011) - A Reflection on His Teachings and My Academic Development in View of Romanian Research on Japanese Folklore*, în MYTHES • SYMBOLES • IMAGES I. In Memoriam Professor Yamamoto Takashi, Editor: Chiwaki Shinoda, Librairie RAKURO, Nagoya, pp. 41 – 45
145. SHIBA, Ryōtarō *et al.* (1972): *Nihon no chōsen bunka*, Chūō Kōrانشa, Tōkyō
146. SAKAI, Usaku (2004): *Ine no matsuri to ta no kamisama*, Ebisu-Kosho Publication Co., Tōkyō
147. SASAKI Kiyoshi, *Amenominakanushi no Kami in Late Tokugawa Period Kokugaku in Kami (Contemporary Papers On Japanese Religion 4)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1998 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
148. SIMU, Octavian (1984): *Civilizația japoneză tradițională*, Editura științifică și enciclopedică, SIMU, Octavian (2005): *Mitologia japoneză. Un dicționar*, Saeculum I.O., București
149. SIMU, Octavian (1994): *Dicționar de literatură japoneză*, Editura Albatros, București
150. SIMU, Octavian (2005): *Mitologia japoneză. Un dicționar*, Saeculum I.O., București
151. SINGER, Kurt. (ed.) (1939): *The Life of Ancient Japan. Selected Contemporary Texts Illustrating Social Life and Ideals Before the Era of Seclusion*, Iwanami Shoten, Tōkyō
152. SHIBATA, Masumi și SHIBATA, Maryse (1969): *Le Kojiki: chronique des choses anciennes*, Éditions G.-P. Maisonneuve et Larose, Paris
153. SCHMITZ, Kenneth L. (1981): *Ritual Elements in a Community* în *Religious Studies* Vol. 17, No. 2 iunie, pp. 163-77
154. SONODA, Minoru (1975): *The Study of Religion as a Human Science* în *Japanese Journal of Religious Studies* 2 / 2-3 iunie-eptembrie, pp. 103 – 136

155. SONODA, Minoru (1982): *The Traditional Festival in Urban Society în Japanese Journal of Religious Studies* 9-4 decembrie, pp. 295 – 311
156. SONODA, Minoru: *Festival and Sacred Transgression în Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life (Contemporary Papers On Japanese Religion I)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1988 de către Institute For Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University)
157. SONODA, Minoru (1999): *Secularity and Profanation in Japanese Religion în Cultural Identities and Modernisation in Asian Countries: Proceedings of Kokugakuin University, Centennial Symposium, Institute For Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University*, ediția on-line
158. STEINSLAND, Gro și MEULENGRACHT SØRENSEN, Preben (1994): *Menneske og makter i vikingenes verden*, Universitetsforlaget, Oslo
159. STORM, Rachel (2000): *Mythology of Asia and the Far East. Myths and Legends of China, Japan, Thailand, Malaysia and Indonesia*, Southwater, Londra
160. STORM, Rachel (2000): *Asian Mythology*, Lorenz Books, New York
161. SULLIVAN, Lawrence E. (2002): *Nature and Rite in Shinto (Religions of Humanity)*, Chelsea House Publications, New York
162. SUZUKI, Masataka (1990): *Logic of Ritual Killing: A Case Study of Shoreisai Festival at Mt. Haguro in Japan în Philosophy*, Keio University, pp. 439 – 461
163. SUZUKI, Daisetsu T. (1970): *Zen and Japanese Culture*, Princeton University Press, Princeton
164. TEEUWEN Mark și SCHEID Bernhard (2002): *Tracing Shinto in the History of Kami Worship, Editors' Introduction în Japanese Journal of Religious Studies*, 29/3–4, pp. 195 – 207
165. TSUGITA, Masaki (trad.) (1977): *Kojiki*, Kōdansha, Tōkyō
166. UCHINO, Goro (1999): *Early Modern Kokugaku (National Studies) and New Kokugaku: Their Growth and Significance în Cultural Identities and Modernisation in Asian Countries: Proceedings of Kokugakuin University, Centennial Symposium, Institute For Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University, 1983*, ediția on-line
167. UJITANI, Tsutomu (trad.) (1988): *Nihonshoki*, Kōdansha, Tōkyō
168. DE VEER, Henrietta (1976): *Myth Sequences from the Kojiki. A Structural Study în Japanese Journal of Religious Studies* 3/2-3 June-September, pp. 175 – 214
169. VILLIHAR, Gorazd și ANDERSON, Charlotte (1994): *Matsuri: World of Japanese Festivals*, Shufunotomo Co. Ltd., Tōkyō
170. YAMADA, Nobuaki (1993): *Metaphors of a Pillar in English and Japanese în Intercultural Communication Studies III: 2*, pp. 53 – 64
171. YAMAMOTO, Takashi (1989): *Shinwa no mori: Izanaki, Izanami kara hagoromo no tennyō made*, Taishukan Shoten, Tōkyō
172. YAMASHITA, Tarō (1991): *Hokuō shinwa to Nihon shinwa: Nairiku Ajia no yūboku kiba minzoku no yakuwari*, Hokuju Shuppan, Tōkyō

AXIS MUNDI ȘI SIMBOLISTICA CENTRULUI ÎN MITOLOGIA JAPONEZĂ.
ARBORELE ȘI COLOANA ÎN FESTIVALURI JAPONEZE
– INTERFERENȚE CU ELEMENTE DIN MITOLOGIA NORDICĂ –

Renata Maria Rusu

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

173. YANAGAWA Kei'ichi (1974): *Theological and Scientific Thinking about Festivals Reflections on the Gion Festival at Aizu Tajima* în *Japanese Journal of Religious Studies* I/1 March, pp. 5 – 49
174. YANAGAWA Kei'ichi: *The Sensation of Matsuri în Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life (Contemporary Papers On Japanese Religion I)*, traducere de Norman Havens, ediția on-line (volum publicat inițial în 1988 de către Institute For Japanese Culture And Classics, Kokugakuin University)
175. YANAGITA, Kunio (1951): *Minzokugaku jiten*, Tōkyōdō Shuppan, Tōkyō
176. YANAGITA, Kunio (1969): *Teihon Yanagita Kunio shū*, Tsukumashobō, Tōkyō
177. YOSHIDA, Atsuhiko (1987): *Amaterasu no gensho. Sukyutai shinwa to nihon shinwa*, Tōkyō
178. YOSHIDA, Atsuhiko (1997): *Jōmon no shinwa*, Seidosha, Tōkyō
179. YOSHIDA, Atsuhiko (2003): *Taiyo no shinwa to matsuri*, Aotsuchisha, Tōkyō
180. YOSHIDA, Atsuhiko (2005): *Le renouveau de la vie du Soleil dans la fête Shōreisai du Mont Haguro în Soleil et Lune. Mort et Résurrection*. Colloque de Mythologie Comparée. Hanazono University et GRMC
181. YOSHIDA, Atsuhiko (2004): *Lumière de la Déesse solaire et sa royauté dans la mythologie japonaise*, Colloque de Mythologie Comparée. Hanazono University et GRMC
182. YOSHINO, Hiroko (1989): *Yama no kami*, Jinbunshoin, Tōkyō
183. YUSA, Michiko (2002): *Japanese Religions*, Laurence King Publishing Ltd., Londra și New York
184. WAKAMORI, Tarō (1989): *The Hashira – matsu and Shugendo* în *Japanese Journal of Religious Studies*, 16/2-3, pp. 181 – 194
185. WHEELER, Post (1952): *The Sacred Scriptures of the Japanese*, George Allen & Unwin. Ltd., Londra
186. WINSTON, Davis (1980): *The Secularisation of Japanese Religion: Measuring the Myth and the Reality* în Frank E. Reynolds și Theodore M. Luwing (ed.), *Transitions and Transformations in the History of Religions: Essays in Honor of Joseph M. Kitagawa*, Olanda